

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/358119012>

Odnos Nemačke prema aktuelnim pitanjima na Zapadnom Balkanu kroz prizmu izbora 2021.

Article · November 2021

CITATIONS

0

READS

21

1 author:

Despot Kovačević

University of Belgrade

17 PUBLICATIONS 13 CITATIONS

SEE PROFILE

UDK 327(4)(430):327(497)(316.344.42)

Odnos Nemačke prema aktuelnim pitanjima na Zapadnom Balkanu kroz prizmu izbora 2021.

Sažetak

Uloga izbora u Saveznoj Republici Nemačkoj na procese u Evropskoj uniji i zemljama u okruženju dobija na značaju u prethodnim izbornim ciklusima. Izbori 2021. samo su nastavak rasta uticaja na procese koji se tiču evropskih integracija, pa i političkih procesa na Zapadnom Balkanu. Političke elite iz zemalja Zapadnog Balkana uvek imaju svoja očekivanja od izbora u Nemačkoj, ali i od posledica tih izbora pre svega u pogledu sastava nemačke vlade. Predmet istraživanja u ovom radu jesu percepcije političkih elita na Zapadnom Balkanu o budućem odnosu nemačkih partija i nove vlade i izvor tih percepcija koji bazično nalazim u izbornim manifestima (izbornim programima) političkih partija. Analiza se zasniva na izbornim manifestima i percepciji koju su stavovi partija o Zapadnom Balkanu proizveli kod političkih elita. Navedeni stavovi su i u toku izborne kampanje i toku procesa formiranja vlade rezultirali pokretanju pojedinih nerešenih pitanja na Zapadnom Balkanu. Aktuelna pitanja koja imaju implikacije izbora u Nemačkoj su prvenstveno pitanje vladavine prava i demokratije na Zapadnom Balkanu, odnosi u Bosni i Hercegovini i pitanje Visokog predstavnika, pitanje Briselskog dijaloga, kao i pitanja velikih projekata kao što je Otvoreni Balkan.

Ključne reči

Nemačka, izbori, Zapadni Balkan, političke elite, izborni manifest

* Autor je docent na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu, E-mail: despot.kovacevic@fpn.bg.ac.rs

Uvod

Izbori u Saveznoj Republici Nemačkoj svoj uticaj nemaju samo na nemački politički sistem i procese nego i na celokupnu politiku Evropske unije, ali i drugih zemalja koje imaju odnose sa EU ili su u procesu pridruživanja. Zapadni Balkan je svakako jedno od područja gde su očekivanja od nemačkih izbora velika, s obzirom da od promena u Nemačkoj zavise i odnosi regiona prema EU, ali i odnosi unutar regiona. Stabilnost nemačke politike od ujedinjenja postala je prepoznatljiva karakteristika, ali je očekivani odlazak Angele Merkel otvorio niz dilema, čime su izbori 2021. postali posebno važni.

Jedno od najvažnijih pitanja koje se postavilo je “kakav je region Zapadnog Balkana ostavila Angela Merkel?”. Iz ovog pitanja proističe i niz drugih pitanja, pre svega o perspektivi regiona u procesu integracija, ali i o odnosu nove Vlade Nemačke prema Zapadnom Balkanu. Javnost i političke elite na Zapadnom Balkanu stvorile su percepcije očekivanja od političkih partija u Nemačkoj, kao i od sastava nove Vlade u skladu sa koalicionim dogovorima. Najava promene u Nemačkoj su proizvele različite politike i najave političkih poteza niza lidera na Zapadnom Balkanu. Jedan od osnovnih izvora ovakvih percepcija i politika su izborni programi političkih partija u Nemačkoj po pitanju Zapadnog Balkana, kao osnovni dokumenti kojima se partije obraćaju građanima Nemačke, u koje su utkani i spoljnopolitički ciljevi kao i odnos prema svim važnim pitanjima u svetu.

Na bazi izbornih programa partija izvedene su i pretpostavke za politike koje bi mogle da se vode u narednom periodu, uz ranije iskustvo ponašanja ovih aktera prema pitanjima evropskih integracija i regiona Zapadnog Balkana. U izornoj kampanji nije bilo mnogo prostora za spoljnopolitičke teme, a još manje ih je bilo po pitanju Zapadnog Balkana. Ipak, u regionu su se stvorila očekivanja, a kasniji pregovori o Vladi

i koalicioni sporazumi pokazali su ispravnim očekivanja na osnovu izbornih programa i pojedinih stavova iz ovih partija.

Drugi deo analize razmatra percepcije koje su proizvedene u regionu po pojedinačnim aktuelnim pitanjima, a ističu se zahtevi političkim elitama i državama regiona u polju demokratije i vladavine prava, pitanje odnosa u Bosni i Hercegovini kao i statusa Visokog predstavnika, pitanje Briselskog dijaloga i projekta Otvoreni Balkan. U razmatranju ovih pitanja korišćeni su ranije navedeni izvori o stavovima političkih partija u Nemačkoj, ali kontekstualizovanih kroz niz pojedinosti koje diktiraju političke procese na Zapadnom Balkanu.

Kontekstualna analiza

U cilju razumevanja odnosa na Zapadnom Balkanu istaći ću nekoliko aspekata: stanje demokratije i vladavine prava, stanje evropskih integracija na Zapadnom Balkanu, migrantsku krizu, porast populizma i unutrašnje odnose u zemljama regiona. Navedeni aspekti ključni su za razumevanje odnosa u regionu i perspektive na koju uticaj ima i izborna promena u Nemačkoj.

Demokratija i vladavina prava su ugroženi u zemljama Zapadnog Balkana na različite načine, ali nijedna od zemalja ne može se isticati visokom vrednostima u ovim oblastima. Demokratski pad i stagnacija su osnovne karakteriste zemalja Zapadnog Balkana. U ovom domenu govori se o rastu autoritarizma na Zapadnom Balkanu (Bieber, 2020), a različiti pokazatelji demokratskih vrednosti su u trendu pada ili stagnacije (Freedom in the World 2021: Democracy under Siege | Freedom House, 2021) iako se navode i pozitivni pomaci u Crnoj Gori (zbog prve smene vlasti na izborima) i Severnoj Makedoniji (zbog zaustavljanja demokratskog pada koji su imali sa Gruevskim). Međutim, trenutna situacija u ovim zemljama nas navodi da su i dalje u pitanju fragilne institucije i nedovoljno stabilne vlade kako bi se moglo govoriti o konkretnim rezultatima po demokratiju i vladavinu prava. Napredak u ovim oblastima veoma je važan Evropskoj uniji i Nemačkoj, pa je ovo jedan od većih budućih izazova. Ipak, sa svetskim trendom porasta populizma došlo je i do širenja populističkog narativa koji je destabilizovao partijske i političke sisteme u regionu (Kovačević, 2020). Populizam sa kojim se susrela i Nemačka, ipak je na Zapadnom Balkanu u nedovoljno demokratizovanim sistemima napravio znatno više posledica, pa su se na udaru prvo našle demokratske procedure i vladavina prava.

Zemlje Zapadnog Balkana su u različitim pozicijama iz ugla evropskih integracija, ali je evroentuzijazam generalno na niskom nivou sa odugovlačenjem procesa. Dok Albanija i Severna Makedonija nemaju ni započet proces pregovora sa EU, druge zemlje su na različitim nivoima po broju otvorenih poglavlja, ali slika je veoma pesimistična (videti: Zapadni Balkan | Informativni članci o Evropskoj uniji | Evropski parlament

(europa.eu)). Disonantni tonovi iz EU još više zbunjuju javnost na Zapadnom Balkanu. Iako je EU strateški cilj svih zemalja, integracija postaje daleka perspektiva. Promene u Nemačkoj imaju uticaja na ove procese, pa je nova vlada jedan od značajnih faktora uticaja na region u polju evropskih integracija.

Unutrašnji odnosi među zemljama Zapadnog Balkana su jedna od prepreka za stabilizaciju. Nemačka je imala važnu ulogu u raspadu Jugoslavije, u ratovima i mirovnim sporazumima, a sa širenjem evropske ideje u regionu postala je ključni akter u odnosima među zemljama i unutar zemalja. Važna uloga Nemačke je u odnosima unutar Bosne i Hercegovine, unutar Srbije u rešavanju kosovskog pitanja, u svim inicijativama koje postoje na nivou regiona, a ima i veliku ulogu u ekonomskim odnosima. Stavovi političkih partija u Nemačkoj i odredbe koalicionog sporazuma po pitanju Zapadnog Balkana imaju važnu ulogu u odnosima među i unutar zemalja, jer bitno utiču na ponašanja aktera i percepciju javnosti o političkim odnosima.

Izbori u Nemačkoj 2021. - analiza izbornih programa

Za izbore 2021. partije u Nemačkoj su po uobičajenom principu istakli svoje programe kojima nude politike za naredni period i pravce kojima Nemačka treba da se kreće. U programima partija može se primetiti veoma mali prostor posvećen Zapadnom Balkanu i rešavanju pitanja u ovom regionu, iako među partijama postoje razlike. Slobodne demokrate (FDP) i Levica (Die Linke) ne bave se regionom Zapadnog Balkana, kao ni pojedinačnim zemljama iz regiona. Druge političke partije imaju u svojim programima deo posvećen ovim temama ali veoma šturo i u nekoliko rečenica.

U programu CDU/CSU očigledan je generalan predlog kontinuiteta politike, pa i prema regionu Zapadnog Balkana. CDU/CSU samo se u jednom pasusu bave Zapadnim Balkanom sa sledećim sadržajem:

„Zalažemo se za dalje intenziviranje veza Zapadnog Balkana sa Evropskom unijom, jer su bezbednost i stabilnost u našem neposrednom susedstvu od najvećeg interesa. Unutrašnja kohezija Evropske unije nije oslabljena prijemom novih članova. Zemlje kandidati moraju u potpunosti ispuniti sve kriterijume za pristupanje.“ (Das Programm für Stabilität und Erneuerung. str.20)

Politika Angele Merkel prema regionu i njen nastavak po odlasku kancelarke očigledan su put kojim bi se kretala nemačka Vlada u narednom periodu, da je lista CDU/CSU uspela da ima većinu i formira vlast. Nastavak ove politike podrazumeva zahteve za ispunjavanjem svih kriterijuma za pristupanje, što svakako mogu biti visoka očekivanja, ali se zadržavaju na ranijim stavovima. S druge strane, prednost se daje bezbednosti i stabilnosti koje su istaknute kao vrednost, dok drugi principi koji su takođe ugroženi u regionu nisu istaknuti u ovom programu.

Socijaldemokrate (SPD) u svom programu za izbore 2021. biračima su ponudili sveobuhvatan set politika koji je prepoznat od strane građana kao dobra vizija za razvoj Nemačke. U navedenom programu socijaldemokrate se samo delimično oslanjaju na probleme i pitanje Zapadnog Balkana. SPD vidi Zapadni Balkan kao region različitih interesa i susedstvo u kome EU i Nemačka moraju da odgovore na izazove. Kako se ističe u delu o Zapadnom Balkanu:

„Susedstvo Evrope kako na jugu tako i na istoku oblikovano je kako kroz krize tako i kroz uticaj drugih država. EU mora konceptualno da odgovori na ove izazove, da se uhvati u koštac sa prestrojenom evropskom politikom susedstva. Zemlje Zapadnog Balkana ćemo integrisati.” (Das Zukunftsprogramm der SPD, str.55)

SPD pokazuje i jasno opredeljenje ka integraciji Zapadnog Balkana, ali bez preciziranja oko uslova, rokova i prepreka na tom putu. S obzirom da će voditi novu nemačku Vladu, a da su i do sad bili partner u Vladi, za očekivati je da nema drastičnih promena u politici prema regionu. Zapadni Balkan nije tema na listi prioriteta socijaldemokrata, s obzirom da su i u kampanje fokus stavili na socio-ekonomske mere na unutrašnjem planu.

Obe vladajuće partije iz prethodnog mandata vlade u okolnostima izbora 2021. nisu istupile sa konkretniji predlozima za region Zapadnog Balkana, nego su se na formalan način orijentisali na kontinuitet politike koja je vođena u prethodnom periodu. Za razliku od njih Zeleni (Bündnis 90/Die Grünen) su dali svoje viđenje politike prema Zapadnom Balkanu u znatno širem obimu i detaljnije sa preciziranim ciljevima koji idu u sklopu njihovih programskih opredeljanja.

Zeleni se u dve oblasti bave regionom Zapadnog Balkana. Prvi i kraći deo je u oblasti migracija, tržišta rada i boravišnih dozvola gde se afirmativno govori o modelu migracija radne snage sa Zapadnog Balkana i daje se perspektiva da se proširuje i konsoliduje, kako bi postao održiv sa ostvarivanjem niza prava za građane zemalja regiona.

U drugom delu, kada se govori o spoljnoj politici, Zeleni iznose niz stavova o zemljama Zapadnog Balkana sa jasno preciziranim idejama i očekivanjima. Kako ističu u programu Zeleni se zalažu:

„Za aktivnu evropsku politiku prema našim susednim zemljama. Pre svega, EU mora da preuzme više odgovornosti u svom neposrednom susedstvu. Politika proširenja EU je jedna od uspešnih priča koju želimo da nastavimo. Zato idemo ka konkretnom napretku u evropskim integracijama zemalja Zapadnog Balkana.” (Bundestagswahlprogramm 2021 - Deutschland. Alles ist drin., str. 226)

Uz jasnu opredeljenost za integracije, Zeleni preciziraju i zahteve koje moraju da ispune zemlje da bi postale članice Evropske unije. Kako se ističe u izbornom programu regionu su neophodne reforme *u oblastima demokratije, vladavine prava, borbi protiv korupcije kao i uključivanja i zaštitu manjina...* (str.226), u skladu sa evidentiranim problemima na Zapadnom Balkanu.

Kada je reč o pojedinačnim slučajevima, Zeleni se zalažu za viznu liberalizaciju za građane sa Kosova* i napredak „Kosovskog dijaloga“ sa Srbijom kako stoji u dokumentu, u domaćoj javnosti poznatog kao Briselski dijalog. U programu se ističu i potrebe za otvaranjem prvog poglavlja o pristupanju EU za Albaniju i Severnu Makedoniju. Kada je reč o Bosni i Hercegovini, u istom delu se kaže da postoji potreba stvaranja građanskog društva sa jednakim pravima za sve građane uz generalnu ocenu da je potrebno osnažiti proces pomirenja i pravno procesuiranje ratnih zločina. Zeleni naglašavaju da jasno odbijaju etnička pomeranja i bilo koju vrstu diskriminacije. (Bundestagswahlprogramm 2021 - Deutschland. Alles ist drin., str. 226).

Alternativa za Nemačku (AfD) u skladu sa svojom političkom orijentacijom gleda i na region Zapadnog Balkana. U programu se ističe da je: *„Zapadni Balkan kao važan deo Evrope raste u zoni interesa stranih sila. Da bi ga stabilizovao, AfD se zalaže za privilegovano partnerstvo sa zemljama regiona.“* (Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 20. Deutschen Bundestag - Deutschland. Aber normal., str. 66).

Izvesno je da AfD ne vidi mogućnosti proširenja EU, ali da postoji nužna potreba za bezbednosnu saradnju, a posebno zbog migracija kao zajedničkog izazova. Veoma šturo, ali jasno, Alternativa je pokazala da ima nedvosmislen stav prema Zapadnom Balkanu. Ipak, kao partija sa najmanjim koalicionim potencijalom AfD ima veoma sužen prostor za implementaciju politika koje predlaže.

Druge relevantne partije, među kojima su Slobodne demokrate (FDP) i Levica (Die Linke), ne govore o Zapadnom Balkanu niti o perspektivi proširenja EU na ovaj region. Izborne debate i predizborna kampanja nisu doprinele osvetljavanju buduće politike nemačkih partija prema regionu Zapadnog Balkana, ali je koalicioni sporazum za novu Vladu dao niz stavova o regionu i zemljama regiona u jednom pasusu. Značajan deo stavova ponavlja se i preklapa sa programom koji su ponudili Zeleni, ali takav program ne odstupa ni od druga dva partnera u sastavljanu Vlade (SPD i FDP). Koalicioni sporazum ponavlja na sličan način stavove o svim pojedinačnim zemljama regiona (kao u izbornom programu Zelenih), uz preciziranje da za pristupanje EU moraju biti ispunjeni svi kriterijumi iz Kopenhagena (Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit, str. 136), što nije novost i očekivan je zahtev.

Posledice po Zapadni Balkan

Očekivanja da će kancelarka Angela Merkel završiti svoj mandat i da neće ostati na toj poziciji donela su promene u odnosima na Zapadnom Balkanu. Prvo pitanje koje se postavilo je „kakav je region ostavila Angela Merkel?“ koja je u prethodnom periodu dužem od decenije bila posvećena Zapadnom Balkanu i veoma aktivna u politici u regionu. Iz ovih

očekivanja probudile su se i nade i strepnje, zavisno od pozicija na kojima se nalaze političke elite. Izvesno je samo da će Nemačka i dalje imati veoma važnu ulogu u odnosima u regionu.

U skladu sa izbornim programima i opredeljenjima partija najavljuju se su i različite vrste scenarija za Zapadni Balkan i zemlje pojedinačno. U ovom delu analiziraću najvažnija pomeranja u odnosi u regionu koja su proizvod percepcije političkih elita na Zapadnom Balkanu, na šta veliki uticaj imaju izbori i promene u Nemačkoj.

Prvi u nizu je slučaj Bosne i Hercegovine u kojoj se razvija ustavna kriza koja dobija karakteristike najveće od potpisivanja Opšteg okvirnog sporazuma u Dejtonu 1995, koji je i temelj ustavnog poretka i odnosa tri naroda. Nemačka je uvek bila zainteresovana za odnose u BiH, a pokretanjem izbora Kristijana Šmita za Visokog predstavnika u BiH dodatno se povećala uloga Nemačke u ovom slučaju. Kristijan Šmit dolazi iz reda iskusnih političara iz Hrišćansko-socijalne unije (CSU) iz Bavarske i pre početka svog mandata postao je tema koja raspiruje krizu u BiH. Naime, izbor Šmita za Visokog predstavnika osporen je od strane Republike Srpske kao ravnopravnog entiteta u BiH, zbog procedure tj. zbog izostanka izbora u Savetu bezbednosti UN, uz insistiranje Rusije i Kine kroz rezoluciju da se ova funkcija ukine (koja je odbijena) (videti: Security Council Turns Down Resolution That Would End Powers of Bosnia and Herzegovina High Representative | Meetings Coverage and Press Releases). Važno je naglasiti da nije reč samo o osporavanju pojedinca (Kristijana Šmita) nego o insistiranju Republike Srpske na gašenju funkcije i na nelegalnom izboru svih prethodnih Visokih predstavnika (izuzev prvog Karla Bilta) (videti: Dodik: Kristijan Šmit neće biti izabran za novog visokog predstavnika (n1info.com)). U pogledu nemačkih izbora, pozicija Kristijana Šmita je, iz ugla srpske političke elite u BiH, krajnje oslabljena i nastavljena je politika insistiranja da ne postoji mandat nego da je Šmit „privatno lice“ u BiH. Formiranjem nove nemačke Vlade i izostankom CDU/CSU iz ovog aranžmana postavlja se pitanje da li su ova očekivanja ispravna. Uvidom u program i stavove partija koje su deo Vlade, vidimo da se odnos prema BiH može menjati samo u oštrijem smeru smanjenja ustavnih etničkih podela, s obzirom da su Zeleni naglasili kao cilj izgradnju građanskog društva. Ovakvi stavovi idu u pravcu očekivanja značajnog dela javnosti u Federaciji BiH i političkih elita, dok se kosi sa suprotnim stavom o potrebama čvršće primene etnički zagaratovanih prava kroz Dejtonski sporazum. U ovakvoj atmosferi, za očekivati je dodatnu eskalaciju političke krize i smanjenje kapaciteta za konsenzus, dok se ciljevi Vlade Nemačke o važnosti „demokratije i vladavine prava“ ostavljaju kao temeljna ali teško ostvariva na prostoru BiH. Rezultat može biti usporavanje integracija BiH ka EU, pa i zaustavljanje tog procesa. Očekivanja o ustavnim promenama su različita, ali postoje sa sve tri strane u BiH. S druge strane, promene bi iz ugla nove nemačke vlade mogle ići u pravcu građanskog društva i smanjivanja etničkih razlika, što za posledicu može da ima smanjenje konsocijativnih elemenata i suštinska promena „dejtonske Bosne

i Hercegovine". Ovakvo odvijanje situacije ipak je preveliko očekivanje, jer bi se problem produbio, a zahtevi iz Republike Srpske upravo idu u potpuno drugom smeru.

Drugi važan slučaj je pitanje Briselskog dijaloga, odnosa Beograda i Prištine i generalnog puta ka EU koji zavisi od pregovora. Zastoj u pregovorima, nerešena pitanja i česte eksalacije kriza po različitim pitanjima suština su ovih odnosa, dok je najveći problem neprimenjivanje i selektivno primenjivanje postignutih sporazuma. Nemačka je imala veoma važnu ulogu u započinjanju razgovora dve strane, a Angela Merkel je predstavljala ključnu figuru u ovim odnosima. Iz značajnog broja nastupa, pre svega partija koje su formirale vladu, vidljivo je da se na region Zapadnog Balkana gleda kao na jedan subjekt, dok se jedino Zeleni okreću i pojedinačnim problemima zemalja. U tom se vidi jasan kontinuitet sa nemačkim priznanjem Kosova* kao nezavisne države, a samo rešavanje problema kao bilateralni odnos dve države. Pozicija u ovom procesu je otežana sa promenama u nemačkoj vladi, jer ne postoji više jasna figura sa autoritetom koja može da zahteva od obe strane učešće. Takođe, tri vladajuće partije u Nemačkoj su mnogo više prepoznate kao zagovornici nezavisnosti, što otežava još više poziciju. Iz navedenih stavova moguće je očekivati sagledavanje Zapadnog Balkana kao jedne teme, pa samim tim i rešavanje unutrašnjih pitanja može biti deo istog procesa. Ipak, u narednom mandatu Vlade Nemačke može se očekivati povećan broj zahteva u drugim oblastima, dok rešavanje ovog pitanja ide svojim sporim koracima.

Druge oblasti o kojima se može govoriti kao prioritetu nemačke politike na Zapadnom Balkanu u narednom periodu su vladavina prava i demokratija. Zemlje regiona su u konstantnoj stagnaciji i padu po pitanju demokratskih vrednosti, a nova nemačka vlada ukazuje na potrebe za krupnim promenama u ovim oblastima. Javnost na Zapadnom Balkanu i u samoj najavi izbora i buduće vlade ovakav aranžman videla je kao veliki izazov za zemlje regiona jer će zahtevi po pitanju vladavine prava biti znatno veći nego u prethodnom periodu. Navedena očekivanja predstavljaju najveći izazov za Zapadni Balkan, a loša situacija u ovim oblastima može posebno da uspori integracije jer se radi o temeljnim pitanjima koja se dalje tiču ljudskih prava, političkog i medijskog pluralizma, kontrolnih i regulatornih tela i sl. Koalicioni sporazum jasno naglašava kako će politika Nemačke biti prema Zapadnom Balkanu i da su očekivanja od zemlja različita, ali da se na integracije regiona gleda kao jedna celina.

U ovakvoj slici regiona, važne su zajedničke inicijative prema postizanju boljih odnosa u regiona, a inicijativa Otvoreni Balkan je sigurno jedan od najvažnijih koje EU podržava. Trenutno u projektu učestvuju Srbija, Severna Makedonija i Albanija, a sam sporazum potpisan je u Skoplju 29. jula 2021. (videti: Joint statement of the leaders of "Open Balkan") kao ideja širenja regionalne saradnje. Ostale zemlje Zapadnog Balkana nisu potpisale sporazum koji je suštinski drugo ime za ideju „mini Šengena". Rizik za održivost ove inicijative je u neučešću svih zemalja Zapadnog

Balkana (videti: [Escobar: Otvoreni Balkan neće uspeti ako tu nije svih šest država \(slobodnaevropa.org\)](#)), ali je veoma bitno da inicijativa ima podršku spoljnih aktera, pa i Visokog predstavnika u BiH (videti: [Kristijan Šmit podržao 'Otvoreni Balkan' \(slobodnaevropa.org\)](#)). Problem oko podrške pojedinih zemalja Zapadnog Balkana je u političkom razlog jer je inicijativa pokrenuta od strane predsednika Srbije Aleksandra Vučića, ali je Šmit naglasio da su važni benefiti inicijative, a ne ko je pokretač. Ipak, posle izbora u Nemačkoj je za očekivati da nova Vlada podrži ovu inicijativu i da na njoj radi kao dobroj platformi za poboljšanje odnosa u regionu što je velika prepreka u integracijama zemalja Zapadnog Balkana.

Iako postoje i druga otvorena pitanja na Zapadnom Balkanu koja bi mogla da pokreće nova nemačka Vlada, navedene četiri teme su u fokusu, kako iz očekivanja javnosti i političkih elita na Zapadnom Balkanu, tako i na osnovu izbornih programa i koalicionog sporazuma nove Vlade.

Zaključak

Velika promena u nemačkoj politici sa odlaskom Angele Merkel dala je izborima 2021. godine novu komponentu i važnost. Važne teme su posledice ovih izbora i na region Zapadnog Balkana, s obzirom da Nemačka i EU igraju bitnu ulogu u regionu i da od nemačke politike zavise i integracije regiona, ali i odnosi među zemljama. Predmet analize u ovom radu su bila najvažnija aktuelna pitanja na Zapadnom Balkanu na koja izbori u Nemačkoj imaju veliki uticaj, kako kroz izborne programe partija, tako i kroz koalicione sporazume. Uviđajući razlike među političkim partijama, kreirana su i očekivanja od nemačkih izbora u zemljama Zapadnog Balkana. Najvažnija tema koja brine političke elite u ovim zemljama je pokretanje zahteva za višim stepenom demokratije i vladavine prava, s obzirom da su ove oblasti u velikom padu ili stagnaciji. Uz to se nadovezuju i druga pojedinačna pitanja, a pre svega pitanje odnosa u Bosni i Hercegovini i pregovora Beograda i Prištine. Evropska Unija, pa i Nemačka, počinju unifikovano da gledaju na zemlje regiona kao jednu celinu i sve se više u diskursu koristi ideja o zajedničkom ulasku zemalja Zapadnog Balkana. S tim u vezi je inicijativa Otvoreni Balkan važan projekat koji će sve više dobijati podršku ili će se kreirati ideje koje imaju isti cilj kako bi se region iznutra uredio, kako bi se odnosi popravili i stvorila političko-ekonomska međuzavisnost. Nemački izbori, a posebno poslednji sa odlaskom kancelarke Angele Merkel, napravili su novi prostor za rekonfiguraciju odnosa u regionu i nove potencijalne izazove. Izostanak CDU/CSU iz vlade takođe je nova okolnost i zemlje regiona će se naći pred novim zahtevima, ali bez očekivanja da dođe do drastične promene politike.

Germany's attitude towards current issues in the Western Balkans through the prism of the 2021 elections

Abstract

The role of elections in the Federal Republic of Germany to the processes in the European Union and the surrounding countries has gained in importance in previous election cycles. The elections in 2021 are just a continuation of the growing influence on the processes related to European integration, and even the political processes in the Western Balkans. Political elites from the countries of the Western Balkans always have their own expectations from the elections in Germany, but also from the consequences of those elections, primarily in terms of the composition of the German government. The subject of research in this paper are the perceptions of political elites in the Western Balkans about the future attitudes of German parties and the new government towards Western Balkans and the source of these perceptions, which I basically find in election manifestos (election programs) of political parties. The analysis is based on election manifestos and the perception that the parties' views on the Western Balkans have produced among political elites. These attitudes resulted in the initiation of certain unresolved issues in the Western Balkans, both during the election campaign and during the process of forming the government. Current issues that have implications for elections in Germany are primarily the rule of law and democracy in the Western Balkans, relations in Bosnia and Herzegovina and the High Representative, the Brussels Dialogue, and major projects such as the Open Balkans.

Key words

Germany, elections, Western Balkans, political elites, election manifesto

Literatura

- Bieber, Florian. *The Rise of Authoritarianism in the Western Balkans*, Palgrave Macmillan, London.
- Kovačević, Despot, „Destabilizacija partijskih sistema i porast populizma u zemljama bivše SFRJ”, *Srpska politička misao*, 1/2020, vol. 67, str. 129–152.
- CDU/CSU, *Das Programm für Stabilität und Erneuerung*. Dostupan na: [Regierungsprogramm.pdf \(csu.de\)](#) 9.9.2021.
- SPD, *Das Zukunftsprogramm der SPD*. Dostupan na: [\(Übersicht \(spd.de\)\)](#) 9.9.2021.
- Bündnis 90/Die Grünen, *Bundestagswahlprogramm 2021 – Deutschland*. Alles ist drin. Dostupan na: [Wahlprogramm – BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN \(gruene.de\)](#) 9.9.2021.
- AfD, *Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 20. Deutschen Bundestag – Deutschland*. Aber normal. Dostupan na: [BTW 2021 Wahlprogramm – Alternative für Deutschland \(afd.de\)](#) 9.9.2021.
- Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit. Dostupan na: [Koalitionsvertrag 2021 – 2025 \(spd.de\)](#) 5.12.2021.
- Freedom in the World 2021: Democracy under Siege | Freedom House. Dostupno na: [www.freedomhouse.org](#). 25.11.2021.

Internet izvori

- Dodik: Kristijan Šmit neće biti izabran za novog visokog predstavnika (n1info.com),26.3.2021
Security Council Turns Down Resolution That Would End Powers of Bosnia and Herzegovina
High Representative | Meetings Coverage and Press Releases,1.9.2021.
Joint statement of the leaders of "Open Balkan" | Влада на Република Северна Македонија
(vlada.mk)_5.8.2021.
Escobar: Otvoreni Balkan neće uspeti ako tu nije svih šest država (slobodnaevropa.org)
5.12.2021.
Kristijan Šmit podržao 'Otvoreni Balkan' (slobodnaevropa.org),5.12.2021.
Zapadni Balkan | Informativni članci o Europskoj uniji | Europski parlament (europa.eu)
5.12.2021.